Бондаренко Н. В.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України
nelly.bondarenko@ukr.net

МОДЕРНА УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОСТІ МАЙБУТНЬОЇ ЕЛІТИ

Автор акцентує на необхідності пришвидшення знакових реформ, зокрема освітньої, з огляду на уреальнення кандидатства України в Європейському Союзі. Акцентовано важливість інтелектуального складника освіти, становлення обдарованих дітей як представників майбутньої європейської еліти України. Порушено питання відновлення й повернення вкраденої і привласненої московитами української історії, наведено історичні докази. Визначено основні пазли конструювання модерної української ідентичності з перспективою її уконтекстнення в наднаціональну європейську ідентичність. Розкрито проблему становлення національної і культурної ідентичності на уроках предметів суспільно-гуманітарного спрямування. Надано конкретні рекомендації.

Ключові слова: *українська національна і культурна ідентичність; євроінтеграція України; обдаровані діти; мова – історія – література.*

The author emphasizes the need to speed up urgent reforms, in particular the reform in education, which is caused by the realities associated with Ukraine as a candidate country for membership in the European Union. The intellectual component of education is considered in the article as an important condition for the formation of gifted children as representatives of the future European elite of Ukraine. The author raises the issue of restoration and return of Ukrainian history stolen and appropriated by Muscovites (historical evidence is given). The main constituents of the construction of modern Ukrainian identity with the perspective of its matching with the supranational European identity are defined. The article reveals the problem of formation of national and cultural identity in the lessons of social and humanitarian subjects. Specific recommendations are provided.

Key words: *Ukrainian national and cultural identity; European reintegration of Ukraine; gifted children; language – history – literature.*

У контексті надання Україні статусу кандидата в Європейський Союз актуалізується проблема пришвидшення знакових реформ, увідповіднення нашої держави євростандартам в освітній, політичній, правовій, економічній, безпековій, екологічній та інших сферах. Попри те що вже Україна-Русь була частиною Європейського простору, інтеграцію України до Європи розглядали лише як односторонній процес прийняття нашою країною європейських стандартів, наративів, лексикону, а не процес їх упрестижнення за рахунок

української специфіки. З огляду на нашу давню й модерну історію правильніше говорити не про входження чи повернення, а про реінтеграцію України до Європи. «Вже на Євромайдані українці гинули за Україну і за Європу – і продовжують за них гинути сьогодні. І позиція Європи тут є ключовою», – акцентувала донька Ліни Костенко Оксана Пахльовська [18, с. 116]. Російсько- українська війна спричинила вибух у мисленні й світобаченні європейців. Вона спонукала Євроспільноту усвідомити: росія спрямувала проти України величезні запаси зброї, які нагромадила для війни з усім світом; фактично Україна самотужки чинить героїчний спротив армії, яка мала намір воювати з цілим Заходом і захопити всю Європу; росії мріється про Європу у рамках московії; навіть не маючи членства, українці стали силою, яка цементує Європейський Союз; «сьогодні на полі бою в Україні вирішується, за якими правилами житиме світ» (Володимир Зеленський), а «там, де на насильство заплющують очі, Європа закінчується. І людина закінчується теж» (Володимир Єрмоленко) [18, с. 148]. Війна московії проти України спричинила тектонічний зсув у Європейському середовищі безпеки і спонукала Європу шукати скоординовані й ефективні шляхи зміцнення власної обороноздатності. Щоб українська армія знищила смертоносний ресурс московії, убезпечила у прийдешньому від війни не лише Україну, а й колективний Захід, демократичний світ має надати їй найсучаснішу зброю у найстисліший термін.

Основне гасло й аргумент путіна у цій кривавій війні – «россия заканчивается там, где заканчивается русский язык». Напавши на Україну, він мав на меті увідповіднити цьому гаслові світовий порядок. Хоча суть путінського приводу для «военной спецоперации» чи не найточніше розкрив найцитованіший німецький політик, перший райхсканцлер Німецької імперії Отто фон Бісмарк (1815–1898): «Розпочати запобіжну війну – це те ж саме, що накласти на себе руки від страху смерті».

З огляду на намір путіна знищити Україну й українців та події останніх місяців питанням життя або смерті стали українська національна й культурна тожсамість, утвердження мови, за якою ідентифікують державу, повернення нам нашої вкраденої назви, тисячолітньої історії і культури. Визначивши піки цивілізаційного зростання в галузі освіти, маємо запустити механізм навздогінної модернізації в умовах воєнного часу. Адже євроreінтеграція не означає механічного доєднання до спільноти вільних успішних країн. Ключовою вимогою є те, чи самоідентифікуються українці як самоцінна нація, як вони сприймають світ, себе в ньому і як вони мислять.

Конститутивними для національної тожсамості визнано три обов'язкові складники: спільна мова, спільна історична пам'ять, віровизнання. Брак або нецілісність цих пазлів недруги України завжди використовували як інструмент

для пропаганди ідей «русского міра», мовного, історичного, політичного і культурного поділу цілісної країни на «сорти», на Схід і Захід, протиставлення патріотизму й космополітизму. Сьогодні ці «ідеї» несуть смертельну загрозу.

Конструювання модерної української ідентичності з перспективою уконтекстнення її в наднаціональну європейську тожсамість і знаходження в ній свого місця узалежнюється від того, до яких зразків, ідей, цінностей, міфів і символів апелюють моральні авторитети нації, інтелектуали, від чого дистанціюються і з чим себе ототожнюють, як українська ідентичність взаємодіє з європейською у її різноманітних варіантах, чи корелюється зі східнослов'янською та як позбувається залишків пострадянської.

Це зумовлює актуальність інтелектуального складника освіти, виховання майбутньої української європейської літи з обдарованої шкільної юні. Саме тому особливу надію щодо відновлення й нарощування інтелектуального, політичного, наукового, економічного і культурного потенціалу, з яким повоєнна Україна реінтегруватиметься в Європейський Союз, покладається на обдароване учнівство, питома вага якого відчутно зменшилася з огляду на спричинену війною імовірну еміграцію.

Помаранчева й Революція Гідності, а також героїчна боротьба українців за свою гідність і незалежність довели всьому світові, що наші цінності цілком європейські, дещо різниться лише їх ієрархія [6]. Ми поділяємо позицію Юрія Липи, який кожну націю розглядав як «неповторність у розумінні конкретної духовної інфраструктури». Головне завдання України й відповідь на те, що вона може дати собі й світові, він вбачав у самопізнанні, відкриванні власних ресурсів, а настанову на європеїзм і західність розглядав як засіб досягнення мети – ставання собою [13].

Аналізуючи шлях України до модерності, Євген Бистрицький наголошує, що держава постала перед дилемою «вибору між орієнтацією на універсальні абсолютні цінності (зокрема європейські) та обстоюванням своєї унікальності, любові до рідної мови й землі» [10, с. 14]. Йдеться про паралельний розвиток двох ідентичностей – національно-культурної та громадянсько-політичної. Перша ґрунтується на українській історії, спадкоємності Київської Русі щодо Візантії, маркерах відмінності українства від решти європейців у ставленні до свободи, сім'ї, довкілля. Друга ідентичність пов'язана з настановами Майдану на універсальні свободи і права людини та з європейським цивілізаційним вибором.

Із наданням Україні статусу кандидата у члени Європейського Союзу актуалізувалася проблема формування в українців наднаціональної європейської ідентичності, яка потребує употужнення власної тожсамості з огляду на спричинену глобалізацією тенденцію до розмивання національних культур та уодностайнення культурних моделей у масмедіа і масовій культурі.

Президент США Джозеф Байден наголошує, що путін має намір знищити самобутню українську культуру, стирає з лиця землі всі культурні центри, музеї, школи, пам'ятки, – потужно показуючи, що США не допустять такого сценарію. Володіючи унікальним культурним спадком і досвідом, українці мають самі усвідомити й утвердити свою самоцінність.

На вістрі актуальності постали проблеми знеросійщення, утвердження державної мови, відновлення й повернення нашої вкраденої і привласненої московитами історії і культури, про що влучно висловився моральний авторитет нації Мирослав Маринович: «Проблема тут майже лінгвістична, - виявляється, досить не розрізняти понять «руський» і «російський», щоб узаконити найбільшу крадіжку тисячоліття» [18, с. 26]. Великі надії щодо відновлення справедливості у цій царині покладаються на обдароване юнацтво, яке здобуває освіту в Українській новій школі. Ключова роль **української мови** як шкільного предмета у формуванні національної і культурної ідентичності визначається тим, що **мова – *це те, що робить Україну Україною, а українців – українцями.*** Саме мова є стрижневою ознакою українськості, з населення вона гуртує народ, визначає не схоже на інші обличчя нації. Тому настільки важливо формувати в учнів розуміння визначальної ролі державної мови в самоідентифікації українців як нації і у знищенні якої ворог убачає демонтаж самої нації, позбавлення її права на існування. «Мова – то серце народу: гине мова – гине народ», – казав Іван Огієнко. «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову», – ставила діагноз Ліна Костенко. Загальновідома сентенція: «Чия мова – того й влада». «Той, хто не знає мови держави, в якій живе, – або гість, або наймит, або окупант», – висновує Карл Маркс, маючи на увазі таких, які мимоволі, а то й свідомо підіграють путіну. Слід визнати, що за нинішніх умов жорстокої війни на винищення українців як нації, основний маркер якої – мова, таке алогічне поняття як «російськомовний патріот» є абсурдом. Перешкоджають утвердженню державної мови такі явища як досі не викорінене мовне рабство, мовна нестійкість українців, що визнають свою другосортність у власній державі, запобігливо переходячи на мову ката-вбивці у розмові зі співгромадянами.

Надважливо навчати здобувачів освіти медіаграмотності, – працювати не тільки з навчальними (друкованими) [5], а й медійними (передусім – соцмережевими) текстами, серед яких чимало із деструктивним і навіть психопатичним змістом. Задля убезпечення учнів необхідно вдосконалювати педагогічні технології, вектори трансформації яких задають технології дидактичні, взаємопов'язані зі змістом, технічними проблемами передавання інформації та обміну нею між учасниками освітнього процесу й ґрунтовані на рекомендаціях добору змісту, форм, методів навчальної діяльності, на результатах аналізу освітнього процесу [12, с. 221]. Маємо зважати на

аксіологічну ситуацію й аксіологічну безпеку – історичний розвиток суспільства немислимий поза безперервним процесом трансформації цінностей [8]. «Концептуальним змістовим стрижнем уроку української мови має стати виокремлення, акцентування й актуалізація її **об'єднувальної функції.** <...> Змістом уроку може бути все, пов'язане з сучасною Україною та обстоюванням її цінностей, основною з-поміж яких є мова [7, с. 83-84].

Опановуючи й утверджуючи державну мову, учнівство усвідомлює свою належність до високоінтелектуальної національної збірноти і багатої тисячолітньої культури шляхом визнання і засвоєння її цінностей, норм, ідей, пріоритетів, традицій, ототожнення себе з культурними зразками. Українці, як ніколи раніше, відчули небачений сплеск поваги й інтересу людей усього світу до феномена могутнього народу-воїна, який ціною життя найкращих виборює право бути українцями на своїй Богом даній землі й боронить людство від уселенського зла. Прем'єр-міністр Об'єднаного Королівства, а також Президент Литви Гітанас Науседа звертаються до героїчного народу українською мовою. Лише на початок квітня 2022 року кількість охочих вивчати українську мову у світі зросла на 577% [15]. Тому доцільно ознайомити учнів із рекомендаціями мовного омбудсмена Тараса Креміня щодо переходу всіх свідомих громадян на спілкування державною мовою: «спілкуйтеся українською з рідними, друзями та навіть із незнайомцями; оточіть себе українською всюди – читайте книги, дивіться фільми, слухайте музику; спілкуйтеся з носіями української, щоб вивчати нові слова та практикувати вимову, читайте історії людей, яким це вже вдалося; завжди говоріть українською в магазині, у таксі, в кав'ярні, домагаючись дотримання вашого права на отримання інформації та послуг державною мовою; увімкніть українську на всіх електронних пристроях та в налаштуваннях програм, дописуйте українською в соцмережах; користуйтесь українськомовними версіями сайтів, шукайте українською в пошукових системах; заведіть нотатник для нових цікавих слів, фразеологізмів, крилатих висловів <...> Сьогодні час, коли кожен має запитати в себе: хто я? Поважати Україну і бути українцем – означає спілкуватися рідною мовою. Пам'ятаймо, там, де є українська мова – у ворога немає жодних шансів» [16].

Українські мовознавці мають долучитися до відновлення питомо українських джерел збагачення рідної мови, щоб правдиво зазвучала зумисно сфальшована на російський пофігістичний лад автентична українська народна мудрість: «Моя хата з краю, – першим ворога стрічаю», що відповідає ментальності вільного народу. Водночас слід уникати спокуси нав'язати нашому народові генетично невластиві йому якості, притаманні злодійкуватому сусідові, в перекладній версії: «Кому війна, а кому – мати рідна», тим більше, що увесь світ знає, чиєю матір'ю є війна.

На уроках української мови доцільно організувати роботу з неологізмами – категорією слів, яку в мирний час пов'язують переважно із позитивними тенденціями. Однак у сьогоденні вони віддзеркалюють явища і події, які переживає Україна у стані нав'язаної їй війни: заукраїнити (Ukrained), ефект Чорнобаївки, чорнобаїти, рашизм, орки, русня, мордор, ерефія, затридні, бандеромобілі, заджавелінити, забайрактарити, застінгерити, задвохсотити, затрьохсотити, наволонтерити, затрофеїти, ЗСУіст, ЗСУістка тощо.

В умовах, коли основною силою, що стримує агресію озброєного до зубів ворога, є Збройні сили України, логічно було б увідповіднити написання ключового слова у їх назві, замінивши малу букву на велику: Збройні Сили України.

Роль української літератури й історії в розумовій інтеграції української освіти в європейські інтелектуальні структури визначається тим, що Тарас Шевченко є ключем до української ідентичності й історії, національним символом, пророком і непроминущим моральним авторитетом нації. Осмислення величі цієї особистості й геніального доробку Кобзаря передбачає позбавлення від криводзеркальних совкових стереотипів діда в смушевій шапці (помер іще молодим – у віці 47 років) і натомість сприймання автопортретного образу молодого Тараса Шевченка як особистості могутнього і широкого інтелектуально-культурного світоконтексту [9].

«Прадід Шевченка Андрій був високоосвіченою людиною – кошовим писарем Запорозької Січі, а його батько щонеділі читав багатотомні «Четьї- Мінеї». Тарас Шевченко – нащадок козацької старшини, і початкову освіту він здобув ще у своїй сім'ї. Згодом шість років навчався у Петербурзькій академії мистецтв, де вивчав французьку і російську мови, латинь, світову літературу, історію й географію, філософію, теорію мистецтва, естетику, музику, танці, анатомію, хімію, оптику, математику, алгебру, різні художні школи і напрями тощо. Крім того, Шевченко багато читав не тільки російською, а й польською і французькою. З усесвітньої літератури цінував творчість Шекспіра, Дікенса, Скотта, Гете, Байрона, Свіфта, Мольєра, Бальзака, Данте, Боккаччо, античну літературу тощо. Слухав класичну музику» [9]. На переконання визначного українського письменника Юрія Мушкетика, **на сьогодні Тарас Шевченко залишається найкращим орієнтиром для розуміння історії України.** Адже саме йому «вдавалося точно вловити і влучно відобразити у своїх творах сутність кожної особистості і події, якими контраверсійними й неоднозначними вони не були б» [9].

Контрастуючи заангажоване подання у підручниках радянської доби трафаретних біографій безпросвітного життя українських письменників і насиченого світськими подіями – випещених російських, Олена Косенко

доводить, що попри винищення цвіту й генетичного коду української нації, нашому народові є чим пишатися [11].

Узагальнюючи історичні факти впливу України на розбудову Європи і російської імперії, авторка наводить красномовні факти. Їх не зайве нагадати обдарованим дітям, які покликані відродити і примножити славу Батьківщини: Київська Русь була настільки могутньою державою, що європейські королівські сім'ї прагнули встановити міцні зв'язки з нею і що Ярослава Мудрого називали «тестем Європи». Його доньки ставали дружинами європейських королів, а сини одружувалися з принцесами впливових держав. Руки його доньки Анни, яка стала королевою Франції, просили тричі. Анна була прабабусею 30 французьких королів, які коронувалися на привезеному з Києва Євангелії.

Значний вплив справили українці й на формування російської еліти часів реформ Петра І. Про кого тільки не розповідають у заангажованих підручниках і фільмах – про німців, голландців, норвежців та інших європейців, які вчили майбутнього царя і служили в росії того періоду. Однак зі зрозумілих причин замовчують те, що Петро І зобов'язав (!!!) українців – викладачів Києво-Могилянської академії, зокрема Феофана Прокоповича, поїхати до росії й працювати на велич імперії. З огляду на втрату золотого фонду викладачів Києво-Могилянська академія почала занепадати. Відтоді всі визначні українці слугували поживою для російської науки, культури, мистецтва. Розповідаючи про видатного вченого Михайла Ломоносова, росіяни забувають чи не найзнаковіший факт його біографії, про який у радянські часи українські екскурсоводи говорили пошепки: він навчався у Києво-Могилянській академії – першому університеті Східної Європи, заснованому 1659 року, за сто років до відкриття московського університету (1755).

У підручниках радянського періоду і в сучасних російських Івана Мазепу представлено як зрадника Петра І. Розлючений самодержець наказав знищити усі портрети великого гетьмана, тому навіть на 10-гривневій купюрі він несправжній. Нащадки ж великого гетьмана мають знати, що саме завдячуючи Іванові Мазепі у XVIII столітті Європа неабияк зацікавилася Україною. Велична постать Івана Мазепи приваблювала письменників, композиторів, художників, які присвятили українському гетьману свої творіння. Це В. Гюго, Вольтер, Байрон, Міцкевич, Ю. Словацький, Ф. Ліст, Ежен Делакруа й інші. Чи знає хто- небудь, що Іван Мазепа був натхненником європейського романтизму?

Славетний син України Серж Лифар визнаний найвизначнішим артистом балету і хореографом XX століття. Українка Соломія Крушельницька стала діадемою в сузір'ї найвидатніших голосів світу, співпрацювати й виступати з якою за честь мали знамениті тогочасні музиканти Пуччіні, Тосканіні, співаки Енріко Карузо, Федір Шаляпін. Сергій Корольов, головний авіаконструктор

СРСР, який допоміг Радянському Союзу відчути себе підкорювачем космосу, завжди пам'ятав про своє українське коріння. У Києві народився і виріс Ігор Сікорський, творець перших у світі літаків, бомбардувальників і пасажирських, трансатлантичного гідроплана, конструктор першого в США літака-амфібії, чия одна з-поміж багатьох моделей літаків – гелікоптер S – була вперше в історії авіації поставлена на озброєння армії США. Катерина Білокур, про картини якої відомий іспансько-французький художник Пабло Пікассо сказав: «Якби вона була нашою художницею, ми примусили б про неї заговорити увесь світ».

Навіть ці окремі наведені факти свідчать про наявність у власних глибинах національного «Я» невичерпних ресурсів української духовності й культури.

Уроки літератури дають багатий матеріал для інтелектуалізації освітнього процесу, формування моральних, ціннісних ідеалів української юні, виховання патріотизму й гордості за Українську державу і її героїчний народ, встановлюють зв'язок минулого з сучасним і прийдешнім. Зміст літературної освіти удоцільнює фокусування уваги учнів на ціннісному потенціалі творів, які розкривають чесноти українців. Шевченкове «Сім'я вечеря коло хати...», цю художню квінтесенцію родинних цінностей української збірноти, Юрій Липа вважає протимосковським рушійним важелем, «бо з москви пливе безвласницький безтрадиційний урало-фінський дух ненависти до української родини», і називає це походом «ворожого світогляду проти тисячолітнього світогляду» [13, с. 21]. Належну увагу слід приділити творчості інтелектуального цвіту української нації, репресованого й знищеного сталінським і совєцьким режимами. Окремого розгляду потребує проблема перегляду калькованої назви (зарубежная), асоційованої з географічним поняттям кордону, і змісту курсу всесвітньої літератури щодо доцільності в ньому творів російських письменників як сегмента освіти, яку здобував зокрема й путін і яку навряд чи доцільно імплементувати у здорове тіло української освіти [17]. Це саме стосується і російської з новонабутим статусом мови агресора, яка, за жорстко прописаними винятками (наприклад, для навчання розвідників), має поступитися місцем англійській як офіційній мові Свроспільноти й життєво необхідній мові спілкування українців із нашими справжніми друзями – Об'єднаним Королівством і Сполученими Штатами Америки, зі світом.

На уроках історії і суспільствознавства здобувачі освіти усвідомлюють історичну місію українського народу – ретроспективну, сучасну і прогнозують прийдешню, вивчають сотлітню героїчну боротьбу за незалежність і бойові традиції українського народу, опановують закони сучасного розвитку людства, розвивають системне критичне мислення.

Формуючи в учнівства поняття патріотизму на уроках **предметів суспільно-гуманітарного спрямування,** доцільно звернутися до золотої

спадщини українських інтелектуалів [1]. Опановуючи історію, маємо остаточно відкинути антиукраїнську версію історіографії Київської Русі, сконструйовану Петром І і Катериною ІІ для потреб імперії. Анексія Криму 2014-го відбулась за лекалами катерининської анексії ще 1783 року [18, с. 100]. І згадку про Київську Русь із підручників на росії вилучили не вчора, як стверджує дехто, посилаючись на нинішніх редакторів із «Просвещения» (засноване 1964 р.). Ще наприкінці 50- х років минулого століття на август***о***вских конференциях учителів російської мови та літератури Калінінградської області згідно з розпорядженням Минобразования рф їх зобов'язали руками учнів «вырезать полосочки, аккуратно заклеить в учебниках слово Киевская (Русь) и написать Древняя». Знаю це від мами – як дружина військового льотчика, вона з університетським дипломом українського філолога вимушена була викладати російську мову та літературу, але, як справжня українка, проігнорувала цей обурливий наказ. Інспектор роно, похваливши урок, кваліфікувала як «грубейшую фактическую (!!!) ошибку» те, що мама «все время говорила Киевская Русь», подаючи тему «Литература Киевской Руси».

Не зайвим буде нагадати учням про «небезуспішні» історичні потуги Катерини ІІ, про які пише історик-краєзнавець із Маріуполя Павло Мазур [14]. Ознайомившись із архівними матеріалами, імператриця жахнулася. З'ясувалося, що у держави, якою вона править, немає власної історії. Катерина власноруч пише «Комиссии для составления записок о древней истории, преимущественно России», яку сама ж створила Указом від 4 грудня 1783 року, «Соображения о проекте истории России», де відзначає цілий ряд «несуразностей». Ось лише один приклад: «Святой Александр Невский тогда (в 1237 году) [під час битви на Неві й на Чудському озері – *Б. Н.*] только родился. В 1240-х в 1242 годах ему было не более 5-6 лет...» Імператриця визначила головну задачу Комісії: «соединить» історію Росії з історією Київської держави. Інакше кажучи, «своровать» у українців-русичів їхню історію...

А для цього необхідно було «изъять», тобто, вилучити з усіх архівів на території Російської імперії й запроторити в глибокі державні «хранилища» першодруки і раритети. А ті, що не вписувалися в концепцію, – знищити. Сучасники Катерини ІІ стверджували: оригінал великого Нестора Літописця «Повість минулих літ» імператриця тримала в своїх руках – був – і зник! Назавжди. Маємо лише скорочений відредагований список, адаптований «для малоросів». А це жахливий злочин проти цілого давнього великого і величного народу! І таких прикладів щодо дій самодержиці та її послідовників – безліч!

Відновленню історичної правди сприятиме робота з інформаційними джерелами про знакові постаті української історії, які усамодостатнювали українську збірноту, утверджували національну самоідентичність, самоцінність нації, увиразнювали честь і прославляли Україну у світовому вимірі.

Опрацьовуючи відповідний матеріал, педагоги-предметники мають унікальну нагоду скористатися досвідом колег із Вишнівського академічного ліцею «Основа» – експериментального закладу Інституту педагогіки НАПН України, які провели феєричні майстер-класи, присвячені героїчній постаті нашої історії Олексі Гірнику (чий 110-річний цьогорічний ювілей 28 березня через війну пройшов майже непоміченим) на основі всепредметного методу навчання «Storytelling», безальтернативного щодо визначних персоналій, у рамках триетапного обласного семінару «Компетентнісно орієнтоване навчання української мови в закладах загальної середньої освіти Київщини» *[2;* 3].

Гідне місце у програмах з усіх предметів мають посісти Звернення Президента України і Верховного Головнокомандувача ЗСУ Володимира Зеленського до народу України і світової спільноти, зокрема до американських і європейських парламентарів. Відеозвернення глави держави змінили позицію колективного Заходу щодо надання нашій країні високоефективної зброї і перетворили медійний простір на високоточну зброю проти ворога. Нині Україна отримує надсучасну зброю, про яку на початку війни лише мріяла, а експерти НАТО вражені тим, наскільки швидко опановують і ефективно використовують її українські військові. Відеозвернення Глави держави стали оптимальним інноваційним інструментом дипломатичного впливу на ЄС, а вихід за межі Європи значно посилив позиції України у світі. Найпромовистіші уривки з Президентських відеозвернень доцільно використовувати на уроках з усіх предметів як приклад взірцевого мистецтва спілкування визнаного міжконтинентального лідера не лише зі своєю країною, а й заклику до об’єднання всього світу навколо України в час смертельної загрози.

Збагатити, розширити й осучаснити когнітивну, змістову й виховну карту всіх шкільних предметів найсвіжішою інформацією з усіх галузей знань в умовах війни дасть можливість використання постійно оновлюваних медіатекстів найрізноманітнішої проблематики [4].

«Найбільше і найважливіше наше бажання, ідея і головна мета наших національних прагнень – це визволена з-під Росії вільна Україна, де не повинно бути жодного пригнобленого і жодного гнобителя, де український народ після довголітнього рабства вестиме нарешті вільне в усіх напрямах національне життя, розвиватиме вільно свої великі духовні здібності і братиме участь у примноженні скарбів культури усього людства». Так геніальний винахідник світового масштабу українець Іван Пулюй іще 1915 року сформував головне політичне кредо, яке втілював упродовж життя. Завдання нині сущих – здійснити й уреальнити мрію нашого славетного співвітчизника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н. Ідеї українських інтелектуалів як підложжя національно-патріотичного виховання. Формування громадянської культури в новій

українській школі: традиційні та інноваційні практики. Суми: КЗ Сумський ОІППО, 2022. С. 1-13. URI: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731118.
2. Бондаренко Н. В. «Компетентнісно орієнтоване навчання української мови в закладах загальної середньої освіти Київщини»: науково-практичний семінар із майстер-класами. Українська мова і література в школі. 2020. № 4. С. 58-60.
3. Бондаренко Н. В. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. Молодь і ринок. 2019. № 7 (174). С. 130-135. (DOI: 10.24919/2308-4634.2019.176194).
4. Бондаренко Н. В. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника українськоїмови. Проблеми сучасного підручника. 2021. Вип. 27. С. 15-26.
5. Бондаренко Н. В. Робота з текстом на уроках української мови. Бібліотечка «Дивослова». 2008. № 5. 56 с.
6. Бондаренко Н. В. Цінності об'єднаної Європи та їх формування в Українській новій школі. Science progress in European countries: new concepts and modern solutions. Stuttgart, Germany. Stuttgart, 2019. С. 62-74.
7. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Дидактико-методичні засади сучасного уроку української мови у старшій школі. Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2017. Вин. 1. С. 81-89.
8. Бондаренко Н., Косянчук С. Стан і перспективи програмотворення: дидактико-методичні аспекти. Дидактика: теорія і практика. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. С. 25-33.
9. Гривинський Р. Шевченко як ключ до української ідентичності й історії. День. 2014. № 27-28. 14-15лют.
10. Ідентичність, історія, мова. Як нам перемогти? День. 2017. № 93-94. 2-3 черв. С. 14-15.
11. Косенко О. Про дві риси українців. Не маємо жодних підстав вважати себе бідними-нещасними. День. 2016. № 156-157. 2-3 верес. С. 18.
12. Косянчук С. В. Дидактична технологія. Енциклопедія освіти. 2-ге вид., доп., перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 221-222.
13. Липа Ю. Призначення України. Львів: Просвіта, 1992. 272 с.
14. Мазур П. Тарас Шевченко – про «московську блекоту». Український геній не міг змиритися зі свідомою брехнею і крадіжками історії. День. 2014. № 6162. 4-5 квіт.
15. Мамієнко О. У всьому світі на 577% зросла популярність української мови. Вечірній Київ. URL: https://meta.ua/uk/news/society/44076-u-vsomu-sviti-na- 577-zrosla-populyarnist-ukrayinskoyi-movi/
16. Мовний омбудсмен оприлюднив рекомендації щодо переходу громадян на спілкування українською мовою. URL: https://interfax.com.ua/news/general/ 823826.html
17. Найденко Ю. «Без Пушкіна не було б путіна». Віра Агеєва – про імперськість російської літератури та Толстого і не тільки в українських школах. URL: https://nv.ua/ukr/art/velich-rosiyskoji-literaturi-ce-mif-profesorka-vira-ageyeva-novini-ukrajini-50248918.html.
18. Нова Європа: есеї українських інтелектуалів / [упоряд. К. Зарембо]. Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. 176 с.